

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
ΚΑΙ
ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΥΤΩΝ

ΜΕΛΕΤΗ
ΗΛΙΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΤΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙ
ΤΟΥ ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς ἐποχὴν οἷα ἡ σημερινή, καθ' ἣν λόγῳ τῶν διαφόρων μέτρων καὶ ἀποφάσεων τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοὺς πρόσφυγας καὶ τὸ ζήτημα αὐτῶν τόσος καὶ πάλιν γίνεται λόγος, καλὸν ἐνομίσαμεν - νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνατύπωσιν καὶ κυκλοφορίαν τοῦ ἀνὰ χεῖρας φυλλαδίου περιέχοντος τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μέρος μελέτης τοῦ καθ' ὅλου Προσφυγικοῦ ζητήματος.

Τὸ καθ' ἡμᾶς Προσφυγικὸν Κέντρον προβαῖνον εἰς τὴν ἀνατύπωσιν τῶν δύο τούτων μελετῶν, φρονεῖ ὅτι σοβαρὰν προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν πολυπαθῆ προσφυγικὸν κόσμον δυνάμενον διὰ τῆς ἀναγνώσεως τούτων νὰ μορφώσῃ σαφεῆ γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος του, τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Πολιτείας ἔναντι τούτου καὶ τέλος τῆς πολιτικῆς ἣν δεόν νὰ ἀκολουθήσωσιν οἱ ἀνταλλαγέντες πληθυσμοὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματός των, λύσιν ἐδραζομένην ἐπὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ σκοπὸς τοῦ ἡμετέρου ἔργου, εἴθε δὲ νὰ τύχῃ τοῦτο ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς ἀνὰ τὸ κοινὸν καὶ νὰ παράσχῃ τοὺς προσδοκούμενους καρπούς.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

5) Πλην των κατηγοριών αυτών πάντες οι κοίτοι πρόσφυγες οι εν-
χόντες περιθάλφωσ υπό του Κράτους, ανεξαρτήτως του αν μεταγενεστέ-

Πίναξ εμφανίων την διάρκειαν τῶν διωγμῶν τὰ ὄνόματα τῶν πόλεων καὶ χωρῶν
Συνταχθεὶς ὑπὸ τῆς

ΠΟΛΕΙΣ & ΧΩΡΙΑ	ΑΡΙΘ. ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘ. ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΖΑ	ΑΡΙΘ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΚΑΤΑ ΧΩΡΙΑ	ΑΡΙΘ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΚΑΤΑ ΚΑΖΑΔΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Περιφέρεια Ἀδραμυττίου					
1) Ἀδραμύττιον	5500		5500		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο τὴν 20 Μαΐου ἀπὸ τοῦ χωρίου Κεμερ διὰ πυροβολισμῶν, ἀπειλῶν καὶ βιοπραγιῶν καὶ ἔληξε διὰ τῶν αὐτῶν μέσων εἰς Ἀδραμύττιον τὴν 26ην Μαΐου 1914.
2) Ἀβτζιλάρ	500		500		
3) Ταχτά Κοϊ	250		250		
4) Γκιουρές	500		500		
5) Κιζιλ Κιτσιλί	50		50		
6) Ζεϊτινλή	1800		1800		
7) Ἀραπλάρ	40		40		
8) Φρένελι	2000		2000		
9) Φρένκοϊ	100		100		
10) Τσουρούκ	200		200		
11) Δερέκοϊ	400		400		
12) Βουρχανιέ	2800		2500		
13) Καραγάτς	550	14690	550	14390	
Περιφέρεια Κυδωνιῶν					
14) Γκιουμέτς	600		600		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο εἰς Γενιτσαροχώριον συγχρόνως τοῦ Ἀδραμυττίου· οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων κατέφυγον εἰς Κυδωνίας.
15) Κερενκόϊ	100		100		
16) Γενιτσαροχώρι	2450		2450		
17) Γιαγιακόϊ	700		700		
18) Ἀγιασματ	1000	4850	1000	4850	
Περιφέρεια Περγάμου					
19) Πέργαμος	7400		7400		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο εἰς τὸ Ρούμκοϊ τὴν 24ην Μαΐου δι' ἀπειλῶν βιοπραγιῶν καὶ ἔληξε τὴν 29ην Μαΐου δι' ἀπειλῶν σφαγῶν καὶ ἀτιμώσεων γυναικῶν εἰς τὰ χωρία Κλησεκόϊ Καλάογα Τσανταρλή καὶ Σακράν.
20) Ρούμκοϊ	500		500		
21) Κινίκι	3000		3000		
22) Σαντζίδες	750		750		
23) Κάλαογα	400		400		
24) Δικελί	3000		3000		
25) Καβακούμ	400		400		
26) Ἰσμαϊλάρ	300		300		
27) Ἀτζανός	800		800		
28) Τσανδαρλί	1250		1250		
29) Κλησεκόϊ	600		600		
30) Σακράνι	150		150		
31) Σόμα	2000	20550	1300	19850	
Περιφέρεια Φωκῶν					
32) Νέα Φώκαια	6500		6500		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο εἰς τὸ χωρίον Γερενκόϊ τὴν 28ην Μαΐου διὰ βιοπραγιῶν ἀρπαγῶν καὶ πυροπολήσεως μιᾶς ἐκκλησίας καὶ ἔληξε τὴν 31 Μαΐου διὰ τῶν ἀγρίων σφαγῶν τῶν Φωκῶν δι' ἀτιμώσεων γυναικῶν καὶ βεβηλώσεων ἐκκλησιῶν.
33) Κιζπεϊλί	130		130		
34) Τσακμακλί	350		350		
35) Ἀράπ Τσιφλικ	300		300		
36) Ἀλῆ Ἀγά	1500		1500		
37) Παλαιὰ Φώκαια	5450		5450		
38) Βαγαρασί	1500		1500		
39) Σουγουλτζούκ	800		800		
40) Βαρρές	600		600		
41) Γερενκόϊ	900	18030	900	18030	
Εἰς μεταφορᾶν		58120		57120	

των ἐν οἷς διενεργήθη οὗτος ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκδιωχθέντων πληθυσμῶν
Μητροπόλεως Σμύρνης

ΠΟΛΕΙΣ & ΧΩΡΙΑ	ΑΡΙΘ. ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘ. ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΖΑ	ΑΡΙΘ. ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤ. ΚΑΤΑ ΧΩΡΙΑ	ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘ. ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤ. ΚΑΤΑ ΚΑΖΑ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Ἐκ μεταφορᾶς		58120		57120	Ὁ διωγμὸς ἤρξατο τὴν 30ην Μαΐου εἰς τὸ χωρίον Σερέκοϊ διὰ σφαγῶν καὶ πυροπολήσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ ἔληξε εἰς τὸ χωρίον Τσιλί τὴν 1ην Ἰουνίου.
<i>Περιφέρεια Μενεμένης</i>					
42) Σερέκοϊ	1000		800		
43) Μενεμένη	5500		800		
44) Ὀλουτζάκ	700		700		
45) Τσιλί	200	7400	200	2500	
<i>Περιφέρεια Σμύρνης</i>					
46) Ἰκί κόνι	700		650		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο τὴν 30ην Ἰουνίου διὰ βιοπραγιῶν.
47) Ναυλὴ Δερέ	500		450		
48) Τσιφλίκ ἁγ. Γεώργιος	1800	3000	1500	2600	
<i>Περιφέρεια Τσεσμέ</i>					
49) Τσεσμέ	13000		13000		
50) Κάτω Παναγιά	6000		6000		
51) Ὀβατζίκ	1800		1800		
52) Ἀλάτσατα	16000		16000		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο τὴν 12ην Μαΐου ἀπὸ τὴν Κάτω Παναγιά καὶ ἔληξε τὴν 26ην Μαΐου εἰς Ἀλάτσατα.
53) Ἀγ. Παρασκευή	5000		5000		
54) Οὐζούν Κουγιού	100		100		
55) Νοχούτ Ἀλάν	200		200		
56) Ρεῖς Δερέ	4000		4000		
57) Πυργί	200		200		
58) Κιριμεγαλισί	200		200		
59) Λιθρί	3500	50000	3500	50000	
<i>Περιφέρεια Καράβουρνα</i>					
60) Μέλι	1900		1900		
61) Ἐγρί Λιμάν	100		100		
62) Κιουτσούκ Βαχτσέ	350		350		
63) Δεμίς Κερέν	340		340		
64) Σαλμανί	400		400		
65) Βεϊνακί	700		700		
66) Σάζακί	600		600		
67) Σαρπιτσικί	300		300		
68) Χασεκί	500		500		
69) Γενί Λιμάν	400		400		
70) Τεπελός	800		800		
71) Ἀχιολί	1200		1200		
72) Σαϊπί	1200		1200		
73) Μοναστήρι	400		400		
74) Ἀμπαρσεκί	250		250		
75) Μεγάλον Μολδοβάν	1200		1200		Ὁ διωγμὸς ἤρξατο τὴν 28ην Μαΐου διὰ ἀσφαγῶν βιοπραγιῶν καὶ ἱεροσυλίας τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Μολδοβάν καὶ ἔληξε διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ χωρίου Σαίπ τὴν 30ην Μαΐου.
76) Τεκές	1100		1100		
77) Μικρὸν Μολδοβάν	800		800		
78) Ἐγγλεζονῆσι	1200	13740	1200	13740	
Ὀλικὸν ποσὸν		132260		125960	

5) Πληρὴν τῶν κατηγοριῶν τούτων ἀπάντις οἱ κοινὸι προσφύγεσι ἐν τῷ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΠΡΟΣ
ΚΑΙ
ΤΗ
ΤΗ

ΠΡΟΣ
ΤΗ

Εν Μυτιλήνῃ τῇ 13 Αὐγούστου 1918

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΛΕΣΒΟΥ

Ἀριθ. πρωτ 7671.

Πρὸς τοὺς κ. κ. Ὑποδιοικητὰς Νομοῦ, Δήμαρχον Μυτιλήνης καὶ δι' αὐτῶν Κοινοτικὰς Ἀρχὰς, Διευθυντὴν Γραφείου Περιθάλψεως Προσφύγων, Πρόεδρον Παμικρασιατικῆς καὶ Θρακικῆς Ἐνώσεως, Προσφυγικὸν Κέντρον.

Κοινοποιοῦντες κατωτέρω τὰς ὑπ' ἀριθ. 18042 καὶ 21031 ἐγκυκλίους διαταγὰς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, παρακαλοῦμεν ὅπως δοθῇ εἰς αὐτὰς πλήρης δημοσιότης, ὅπως λάβωσι γνῶσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

°Ο

Νομάρχης Λέσβου
Κ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Ἀριθ. 18042

Νομάρχας Κράτους καὶ Στρατολογικὰ Γραφεῖα.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς στρατολογικὰς ὑποχρεώσεις τῶν προσφύγων ὁμογενῶν καὶ τὰ ἐκ τούτων γεννόμενα ζητήματα ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι ἐν Ὑπουργικῇ Συμβουλίᾳ καθωρίσθησαν τὰ τοῦ θέματος τούτου ὡς ἑξῆς:

1) Οἱ κεκτημένοι νοφούσιον πιστοποιητικὸν Ὀθωμανικῆς Ἰθαγενείας καὶ ὁρῶμενοι ἐκ τμημάτων Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐν οἷς δὲν διενεργήθη διωγμὸς, ὡς ἐν Κων)πόλει καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Σμύρνης ἀπαλάσσονται ἐν Ἑλλάδι τῶν στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων. Τὴν γνησιότητα τοῦ νοφουσίου ὀφείλει ἐπισταμένως νὰ ἐλέγξη ἢ μέλλουσα νὰ κρίνη καὶ ἐξετάσῃ περὶ τῆς Ἰθαγενείας τοῦ κατέχοντος τοῦτο διοικητικὴ Ἀρχή, δυναμένη ἐν περιπτώσει ἀμφιβολῶν νὰ προσφεύγῃ εἰς οἰαδήποτε πρόσφορα μέσα πρὸς μόρφωσιν ἀσφαλοῦς γνώμης. Ὁ τοιοῦτος ἐλεγχος θεωρεῖται ἀπαραίτητος, διότι ὁ τρόπος τῆς συντάξεως τῶν νοφουσίων εὐχερὲς παρέχει στάδιον εἰς πλαστοπροσωπείας.

2) Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑτάγνυται καὶ οἱ ἀγαθόμενοι ἐξ οἴου δῆποτε τμήματος τῆς Αὐτοκρατορίας κεκτημένοι νοφούσιον καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν τῷ ἐλευθέρῳ βασιλείῳ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τῶν ὁμογενῶν διωγμοῦ. Ἡ τριαυτὴ ἐγκατάστασις ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἀπαραίτητον, ἢ δὲ ἀπόδειξις αὐτοῦ ἀποτελεῖ ζήτημα πραγματικόν, ἀγόμενον εἰς τὴν κρίσιν τῶν Διοικητικῶν ἀρχῶν, αἵτινες πρὸς μόρφωσιν γνώμης δύνανται νὰ δεχθῶσιν ἐγγράφους καταθέσεις τέσσάρων τοῦλάχιστον ἀξιοπίστων μαρτύρων.

3) Πλὴν τῶν κατηγοριῶν τούτων ἅπαντες οἱ λοιποὶ πρόσφυγεσσι οἱ τυχόντες περιθάλψεως ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀν' μεταγενεστέ-

οι; εφρόντιες ἐργασίαν ἔλαυσαν περιθαλπόμενοι, ὑλέχουσι στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν. Τὸ γεγονός; δηλονότι παροχῆς περιθάψεως ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ἀνεξαρήτως πρὸς πᾶσαν ὡς ἄνω περιπτώσιν, ἀποτελεῖ ἀσφαλὲς κριτήριον πρὸς ὑπαρξίν στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων.

Παρακαλοῦμεν δ' ὅπως τὰς ἐκάστοτε ἐμφανιζομένας ἡμῖν περιπτώσεις περὶ τοιούτων ζητημάτων κανονίζητε κατὰ τὸν ὡς ἄνω ἐκτεθειμένον τρόπον.

Οἱ Ὑπουργοὶ

Ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν
Κ. Δ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ

Ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν
Α. ΓΡΙΒΑΣ

(Π. Μ.)

Ἀρ.θ. 21031

Εἰς ἐπεξήγησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 18042 ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1913 κοινῆς ἡμῶν ἐγκυκλίου χορηγουμένων ὁδηγιῶν ὡς πρὸς τὴν στρατολογίαν τῶν προσφύγων ἀνακοινοῦμεν ὅτι εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατολογίαν ὑπόκεινται πάντες οἱ συνεπείᾳ τῶν ἐν Τουρκίᾳ διωγμῶν προσφυγόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὡς τοιοῦτοι τυχόντες οἰασθήτω ε περιθάψεως ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κράτους, τῆς ὅποιας ἔτυχον ἀναμφισβητήτως πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ κατὰ τοὺς εἰρημένους διωγμοὺς προσφυγόντες, ἀδι-αφύρως δὲ τῆς διαρκείας τῆς παρασχεθείσης περιθάψεως καὶ ἐὰν μετέπειτα ἐξ οἰουδήποτε λόγου ἔλαυσαν περιθαλπόμενοι.

Ἐξαιροῦνται δὲ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως μόνον οἱ ἐγκαταστάτες εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῶν διωγμῶν ἢ προσερχόμενοι ἐκ τμημάτων τῆς Τουρκίας, ἐν οἷς δὲν ἐνεργήθη διωγμὸς, οἱ πιστοποιοῦντες ὑπευθύνως τὴν ὀθωμανικὴν αὐτῶν ὑπηκοότητα διὰ τοῦ κατὰ τὴν Τουρκικὴν νομοθεσίαν ὠρισμένου ἐπὶ τούτῳ νοφουσίῳ, τὸ ὅποῖον οἱ μεταναστεύσαντες ἐκουσίως ὄφειλον νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν, (ἐν ᾧ διὰ τοὺς διωχθέντας τοῦτο ἦτο βεβῶως φυσικῶς ἀδύνατον ὑπὸ τὰς συνθήκας καθ' ἃς ἔφυγον). Τῶν νοφουσίῳν δὲ τούτων ἢ πιστοποιητικῶν ποέπει νὰ γίνητε καὶ ἢ προσήκουσα ἐξέλεξις κατὰ τὰ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 28042 ἐγκυκλίῳ ἡμῶν ὀριζόμενα.

Παρακαλοῦμεν ἵνα καταστήσητε τὰ ἀνωτέρω γνωστὰ εὐρέως πρὸς γινῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων.

Οἱ Ὑπουργοὶ

Ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν
Κ. Δ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ

Ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν
Α. ΓΡΙΒΑΣ

Αἴτια καὶ ἀφορμαὶ τοῦ ἀνθελληνικοῦ διωγμοῦ.

«*Ἡ Ἑλληνικότης τῆς Μυτιλήνης καὶ Χίου πανικοκρατεῖ τὴν Τουρ-
κίαν. Ἴδου ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐκδιώκονται οἱ Ἑλληνικοὶ πλη-
θυσμοὶ οἱ ἐγκρατεστημένοι ἔναντι τῶν νήσων, ἵνα εἰς τὰς πρὸ αὐτῶν κει-
μένας Ἀσιατικὰς ἀκτὰς τοποθετούμενοι συμπαγεῖς καὶ φανατικοὶ πλη-
θυσμοὶ, ἐμποδίσωσιν οἰανδήποτε ἐχθρικήν διὰ τοὺς Τούρκους ἐνέργειαν
ἐπιτελουμένην ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Χίῳ.*» Ρέπουλης 12-6-14

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1912 οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες ἀναπολοῦντες τοὺς ἀπαραμίλλους κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐθνικοὺς θοιάμβους τῶν ἡμιθέων τοῦ 21 πατέρων, ἐβάδισαν ἀτρόμητοι τὴν ὁδὸν τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου. Ὁ ἠρωϊκὸς στρατὸς τῆς μικρᾶς ἀλλ' ἀδιαρέτου τότε Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν ἰ-ο-άν σκέπην τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενος, κατελάμβανε τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ διάφορα τμήματα τῆς πολυπαθοῦς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνδοξος στόλος ἐν ἀγαστῇ συναυλίᾳ ἀπέσπᾳ ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ τυράννου τὰς περικαλλεῖς νήσους τοῦ Αἰγαίου, Λέσβον, Χίον καὶ Λήμνον καὶ ἔρριπτε ταύτας ἐλευθέρως πλέον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μεγάλης Πατρίδος!

Τὰ τιμαφέστερα τῶν ἰδανικῶν καὶ οἱ μακρᾶνες πόθοι τῆς φυλῆς ἐφαιόντο πραγματοποιούμενοι, διότι ἐνομίσαμεν ὅτι τὸ γένος ἡμῶν αὐτοδικαίως πλέον καταλαβὸν τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θὰ ἔπαυε νὰ συμβολίζῃ τὴν περιφρόνησιν ὑπὸ συνεχῆ διωγμὸν.

Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς μεγαλυνθεῖσα κατέλαβε θέσιν ἐξαιρετικῶς ἐπ' ἄφθονον, συνεπάγουσαν μεγάλους κινδύνους ἀπέναντι τῆς δημιουργηθείσης νέας καταστάσεως, διότι ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ κατέκτα ἐπαρχίας, αἵτινες ἔνεκεν τοῦ πλούτου καὶ τῆς γεωγραφικῆς τῶν θέσεως καθίστων ταύτην αἰώνιον ἐμπόδιον καὶ διάμεσον φραγμὸν εἰς τὴν ὀργανικὴν συμπλήρωσιν τῆς ὄνειροπολουμένης μεγάλης Βουλγαρίας, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείῳ ἔνεκεν τῆς ἀποσπάσεως ἐκ τῶν Τουρκικῶν χειρῶν τῶν σπουδαιωτάτων Μικρασιατικῶν νήσων Λήμνου, Μυτιλήνης καὶ Χίου, περιήρχοντο ὑπὸ τὴν ἀμμεσον ἐπιρροὴν τῆς καὶ ἐν προφανεῖ κινδύνῳ τὰ ὑπολειπόμενα τμήματα τῆς κλονιζομένης Τουρκίας. Ἡ προνομιούχος αὕτη θέσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρέλθῃ ἀδιάφορος πρὸ τῶν ζηλοφθόνων ὀμμάτων τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν τῆς καὶ ὑπὸ διάφορα προσχήματα ὧν τὴν ἐξιστόρησιν ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ θέλομεν διαλάβῃ, ἡγερὸν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὀλίγον χρόνον ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, διωγμὸν ἀνήκουστον, διωγμὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει ἄλλον προγενέστερον τὸ Ἕλλη-

νικόν γένος!

Ἄλλ' ἔλθωμεν νῦν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν:

Ἡ τελειωτικὴ ὡ γνωστὸν διακανόνισις τοῦ ζητήματος τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου ἀνετέθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Αὗται δὲ, πρωτοστατούσης τῆς φιλελευθέρου Ἀγγλίας, ἐπεδίκασαν αὐτάς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Τουρκία ὁμως θεωροῦσα τὰς νήσους αὐτάς ὡς ἐξαοτήματα τῆς ἀντικρῶ Μικρᾶς Ἀσίας ἀπέκρουε τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ ἀπειλήσῃ καὶ νὰ προσέλη διωγμοὺς καὶ καταπίσεις καὶ τὰ τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῶν κατοικούντων ἄκριβῶς τὰ ἀπέναντι Μικρασιατικὰς ἀκτῆς τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἤθελε κρατήσῃ αὐτάς. Οὕτω δὲ ὁ ἐν Ἀθήναις προσβευτὴς τῆς Τουρκίας Γκαλλὴ Βέης ἀπεριφράστως πλέον προέβη εἰς τὰς κατωτέρω δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι ἤγειρον τότε σοβαρὸν διπλωματικὸν ζήτημα καὶ προεκάλεσαν βαθεῖαν αἰσθησιν παρὰ τῇ κοινῇ Ἑλληνικῇ γνώμῃ. «Ἡ ἰσυχία τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας — κατὰ τὰς ἐπισήμους αὐτάς δηλώσεις — ἀπαιτεῖ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν δύο τούτων νήσων. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς κρατήσῃ αὐτάς, θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴς καταδυναστεύσωμεν καὶ νὰ τοὺς τυραννήσωμεν (MOLESTER) διότι αἱ νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ ἄνευ αὐτῶν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ στέρξῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ φιλία ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς δὲν ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ ζήτημα τῶν νήσων, ζήτημα ζωῆς καὶ ἰσυχίας διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.»

Μνήμων ὁμως ἡ Ἑλλὰς τῶν ἐθνικῶν τῆς ὑποχρεώσεων καὶ ἀναλογιζομένη ὅτι τὴν ζωὴν τῶν ἐθνῶν ὡς καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων διέπει εἰς κοινὸς νόμος, ὁ νόμος τοῦ ἀγῶνος τῆς διηνεκοῦς ὑπάρξεως καὶ ἐπικρατήσεως, δὲν ἀποδεικνύει πρὸς μελλοντικῶν κινδύνων, οὐδ' ἀλεμπολεῖ τὴν ἐθνικὴν τῆς κληρονομίαν καὶ τὰ δίκαια, περιορίζουσα ἔτιν εἰς τὰ στενὰ μικροελλοδιτικὰ σύνορα, ἀλλὰ κρατεῖ μετὰθάροσε καὶ ἐν πλήρει συναισθήσει τῆς εὐρύτητος τῶν ἰδίων τῆς εὐθυνῶν τὰς νήσους πρὸς τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῶν σπουδαιότητος. Μεγίστη ὄντως ἡ σημασία τῶν ἐν λόγῳ νήσων, διότι διὰ μὲν τῆς Χίου εἰθιέτο ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀγροφυλακία καὶ φύλαξ τῆς εἰσόδου τῆς Σμύρνης, τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐστίας καὶ ἀρετηρίας τοῦ Μικρασιατικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Αἰγύπτου, διὰ δὲ τῆς Μυτιλήνης, τῆς κειμένης εἰς τὸ μέσον τῆς θαλασσίας ἐμπορικῆς ὁδοῦ τῆς ρηθείσης μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τιθεταὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτροπὴν ὁ ἐπίσημος σπουδαῖος νομὸς τῆς Προῦσης μετὰ τῶν πλουτοφόρων καὶ ἱστορικῶν κέντρων Ἀδριανυτίου, Κυθωνίων καὶ Περγάμου. Ἡ δὲ μεγίστη ἐπιτροπὴ καὶ ἀλληλεπίδρασις τῶν νήσων τούτων πρὸς τὰς ἀπέναντι ἀκτῆς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι πλείστοι τῶν ἐκεῖθεν ἐκδιωχθέντων ὁμαιμόνων δὲν ἦσαν εἰμὴ ἀποικοὶ τῶν νήσων τούτων, οὐχὶ πρὸς πολλῶν ἐτῶν ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς ἀπέναντι ἀκτῆς καὶ συμπήξαντες ἀνθούσας μέχοις ἐσχάτων Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ στρατηγικὴ σημασία τῶν νήσων τούτων ἰδ' ὡς τῆς Ἀθήνου λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς γεωγραφικῆς θέσεως εἶναι μεγίστη, διὰ ὅς δομητήρια στόλων ἐνδύλω παραλύουσι τὸ ἐμπόριον τῶν Ἀσιατικῶν καὶ Εὐρωπαϊκῶν τῆς Τουρκίας ἀκτῶν, ἐκμηδενίζουσαι πᾶσαν κίνησιν καὶ ζωτικότητα. Ἀπέναντι τῆς τοσαύτης σπουδαιότητος τῶν νήσων, ἃς ἐβλεπε δι-αφευγούσας τῶν χειρῶν τῆς Τουρκίας ἐσκέφθη πρωτίστως νὰ παρεμβάλῃ μεταξὺ τῶν νήσων τούτων καὶ τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων φραγμῶν ὑπὸ μορφὴν συμπαγοῦς Μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ τοιοῦτον ὡς ἐ-

γραφον καὶ τὰ πλεῖστα Νεοτουρκικὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα, θὰ συνετέλει εἰς τὸ νὰ ἐλαττωθῇ σημαντικῶς ἡ Πανελληνικὴ Προπαγάνδα. Διὰ τοῦ ἀπανθρώπου τούτου μέτρου, τὸ ὁποῖον ὡς φραγμὸν ἐσκέφθησαν οἱ Νεότουρκοι νὰ παρεμβάλωσι, τῇ ὑποδείξει καὶ ἐνθαρρύνσει ἰσχυροτέρων, ἐσκόπων νὰ ἀποστειρώσωσι τὸ ἔδαφος τοῦτο τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων ἵνα οὕτω καταστήσωσι δύσκολον ἴσως δὲ καὶ ἀδύνατον τὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν Ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν — αὐτὸ τοῦλάχιστον ἔγραφεν ἡ Νεοτουρκικὴ δημοσιογραφία.

Καθ' ὃν χρόνον ὅμως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοιαῦτα ἐβυσσοδόμουν καὶ ἐμελέτων, ὁ δὲ Νεοτουρκικὸς τύπος παρεσκευάζε τὴν δημοσίαν γνώμην διὰ καταλλήλων δημοσιευμάτων ὑπὲρ ἐνὸς τοιούτου ἀπανθρώπου μέτρου, ἡ Νεοτουρκικὴ Κυβέρνησις προετοίμαζε τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν Μυτιλήνης καὶ Χίου, ματαιωθέντος ὁμῶ τοῦ σχεδίου τούτου διὰ τῆς λήψεως τῶν ἀμέσως ἐπιβαλλομένων μέτρων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Νεοτουρκικὴ Κυβέρνησις ἤρρισε τὴν ἐφαρμογὴν, τῇ σιωπηρᾷ ἀνοχῇ καὶ τῶν ἰσχυρῶν, τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ μεταξὺ τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου φραγμαῦ διὰ τοῦ ἀγρίου ἀνθελληνικοῦ διωγμοῦ.

Ἄλλὰ τὰ περὶ τοῦ ἀποτροπαίου τούτου καὶ ἀπανθρώπου διωγμοῦ τυγχάνουσι παγκοσμίως γνωστὰ, ὥστε νὰ παρόλκι ἡ ἐπανάληψις. Καὶ οὕτω ἔ ἀπὸ χιλιετηρίδων Ἑλληνισμὸς ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὸ ζήτημα τῶν νήσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὸν συναφῆ φόβον τῶν Νεοτούρκων περὶ προσεχοῦς κατακτιήσεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, κατέστη θῦμα καὶ προσεφέρθη ὀλοκαύτωμα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγεθύνσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καταδικασθεὶς νὰ πληρώσῃ οὗτος δι' ὑπερτάτων θυσίων, δι' αὐτῆς τῆς ἀπωλείας του, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δύο μεγαλονήσων.

Καὶ τὸ κτύπημα τοῦτο ἦτο τοσοῦτον σφοδρὸν καὶ καίριον, ὥστε ἤρκεσαν ἀπαξ καταφερόμενον, νὰ προξενήσῃ κατατροφὴν τελεῖαν καὶ ποωτάκουστον. Φρίττομεν ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἤρκεσαν εἴκοσι μόλις ἡμέραι ὅπως ἐρημωθῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικου κώλου μέχρι τῆς Ἐρυθραίας Μικρασιατικὴ ἀκτὴ.

Ἴδου ἐν ὀλίγοις τὰ κυριώτατα σημεῖα τοῦ Νεοτουρκικοῦ διωγμοῦ τοῦ ἀπέναντι Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὁποίων δὲν σκοποῦμεν οὐδὲ προστιθέμεθα νὰ ἐπιρρίψωμεν εὐθύνas ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' οὐδὲ νὰ μεμφθῶμεν ταύτην.

Τὰς συμφορὰς ἡμῶν ταύτας ἐθεωρήσαμεν καὶ θεωροῦμεν ἀλληλεγύως ἐθνικὰς ὦ. ἀντανακλώσας ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, καὶ θεωροῦμεν δὲ ἔτι καὶ νῦν ὑψίστην τιμὴν τὸ ὅτι προσηνέχθημεν ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν περικαλλῶν τούτων νήσων καὶ εἰς μεγένθυσις τῆς Πατρίδος ἡμῶν.

II.

Η στάσις τῆς Ἑλλάδος
εἰς τὸ ζήτημα τῶν διωγμῶν.

«Ἦκουσα ἐκ στόματος τῶν προσφύγων νὰ ζητοῦν ὡς τὴν καλλιτέραν λύσιν τοῦ ζητήματός των τὸν πόλεμον. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁμως πρέπει νὰ ζητῆ τις οὐχὶ τὴν καλλιτέραν, ἀλλὰ τὴν μᾶλλον δυνατήν.»
Ρέπουλης 12-6-14

Ἡ Ἑλλὰς μὴ δυναμένη ἀτυχῶς νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐκ τῶν διωγμῶν δημιουργηθεῖσαν ἐκτάκτως σοβαρὰν κατάστασιν ἐνόπλιως, ἰδίως κατόπιν τῶν συστάσεως τῆς συμμάχου Σερβίας ὅπως ἀποφύγῃ εἰ δυνατόν τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας ρῆξιν, ἠρκέσθη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι καταφυγόντων ὁμογενῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἀντιμετώπισιν καὶ θεραπείαν τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ταύτης συμφορᾶς.

Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας δὲ ἐκ τοῦ διωγμοῦ διαμαρτυρίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Νεοτουρκικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ τῆς Γκαλήπ Βέη ὑπέβαλλε τὸ πρῶτον τῇ 5. Μαΐου 1914 πρότασιν περὶ ἀμοιβοῦς ἀνταλλαγῆς τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῶν Μικρασιατικῶν ἀκτῶν πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους τῆς Μακεδονίας. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ἀπαντῶν ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος πρὸς τὸν Γκαλήπ Βέη ὑπὸ ἡμερ. 9 Μαΐου 1914, δηλοῖ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσῃ νέον δεῖγμα τῆς συνδιαλλακτικότητος καὶ τῶν φιλικῶν τη: διαθέσεων, δὲν θὰ ἠρνεῖτο νὰ ἐξετάσῃ συμπαθῶς τὴν περὶ ἀνταλλαγῆς πρότασιν, ἐκτεινομένης μάλιστα τῆς συμφωνίας καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Θράκης.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ κ. Βενιζέλου πρὸς τὸν Γκαλήπ Βέην, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ σημειώματος τὸ ὁποῖον διεβιβάσθη πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας ὑπὸ ἡμερ. 10 Μαΐου 1914 διατυποῦνται οἱ κάτωθεν ὅροι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

«Α΄.) Οἱ πληθυσμοὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρίων Θράκης καὶ τοῦ νομοῦ Σμύρνης μέχρι τῶν Στειῶν θὰ ἀνταλλαγῶσι συγχρόνως μὲ τοὺς χωρικοὺς Μουσουλμάνους τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου κατόπιν ἐξακριβώσεως τῆς αὐτοβούλου ἐπὶ τῆς μεταναστεύσεως ἐπιθυμίας των »

«Β΄.) Ἡ ἀνταλλαγή θὰ γίνῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δύο Κυβερνήσεων καὶ τῇ τελείᾳ συνεννοήσει αὐτῶν.»

«Γ΄.) Μικτὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ὑπὸ τεσσάρων μελῶν καὶ διορι-

ζομένη ὑπὸ τῶν δύο Κυβερνήσεων θὰ ἐπιφορτισθῆ νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς κινήτᾳ καὶ ἀκινήτους περιουσίας τῶν ἀνταλλασσομένων πληθυσμῶν καὶ νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν κανονικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνταλλαγῆ καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνταλλαγησομένων. Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ θὰ ὀρίσῃ τὰς λεπτομερείας τῆς ἀνταλλαγῆς, ἥτοι: τὸν χρόνον τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν, τὴν τμηματικὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν ὑπόδειξιν τῶν μερῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἀνταλλαγῶσιν.»

«Δ΄.) Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἥτις θὰ ἔδρῃ εἰς Σμύρνην ἢ εἰς Θεσσαλονίκην θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ συστήσῃ ὑποεπιτροπὰς ὡσάκις τοῦτο ἦθελε καλέσῃ ἢ ἀνάγκῃ.»

»Ε΄.) Παραλλήλως τῆς ἀποδείξεως τῆς αὐτοβούλου ἐπιθυμίας τῶν πρὸς ἀνταλλαγὴν πληθυσμῶν, θὰ λαμβάνῃ χώραν ἡ ἄμεσος καὶ ἀμοιβαία ἐγκατάστασις. Εἰδικὴ δὲ ὑποεπιτροπὴ θὰ ἐκτιμήσῃ τὰς περιουσίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν ἤδη ἐγκαταλείψει τὰς ἐστίας των, καθὼς καὶ τὰς τῶν Μουσουλμάνων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὰς ἐστίας των.»

Προσέτι ἐδηλώθη εἰς τὸν αὐτὸν πρεσβευτὴν Γκαλήπ Βέην, ὅτι «ἡ παραδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἄνω ὄρων, προϋποθέτει τὴν ἄμεσον κατάπausιν τῆς ἀναγκαστικῆς μεταναστεύσεως καὶ τῶν καταπίεσεων τὰς ὁποῖας ὑφίστανται οἱ ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Ἕλληνες».

Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Μαΐου 1914 ἀνακοινωθέντος της ὁμιλεῖ καὶ περὶ Μικρασιατῶν προσφύγων, ὡσάν νὰ ὑπῆρχον τότε τοιοῦτοι, ἐν ᾧ εἶναι πασίγνωστον ὅτι ὁ συνολικὸς διωγμὸς τῶν Μικρασιατῶν ἤρξατο τὴν 12 Μαΐου 1914. Ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνακοινωθέντος προτείνει καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν δῆθεν ὑπ' αὐτῶν περιουσιῶν.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀνακοινωθέντος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Γκαλήπ δι' ἐπιστολῆς ὑπὸ ἡμερ. 13 Μαΐου 1914 πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Βενιζέλον, δηλοῖ ὅτι δέχεται κατ' ἀοχὴν τὴν συνεξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς Θράκης καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ταύτης. Ἀλλὰ παριστᾷ μᾶλλον ἐπιλογισμὸν νὰ γείνη ἔναρξις ἐκ τοῦ Βίλαετιοῦ Σμύρνης. Ἐρωτᾷ ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συναινεῖ ἵνα συγκροτηθῆ ἄμέσως ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ καὶ βεβαίωσιν ὅτι ἐλήφθησιν δραστηριώτατα μέτρα ἵνα ἀνασταλῆ τὸ μεταναστευτικὸν κίνημα τῆς Θράκης καὶ ἀσφαλισθῆ ἡ αὐτόσε ἡσυχία καὶ τάξις.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰ διαβεβαιώσεις ταύτας τὰς ἐπισήμους περὶ ἀναστολῆς τῶν διωγμῶν καὶ τοῦ μεταναστευτικοῦ κινήματος τῆς Θράκης, ὁ διωγμὸς ὄχι μόνον καθίστατο σφοδρότερος εἰς τὴν πολυπαθῆ ταύτην ἐπαρχίαν, ἀλλ' ἐξερράγη οὗτος ἀπανθρωπότερος καὶ εἰς τὸν νομὸν Σμύρνης καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀπέναντι τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου Μικρασιατικὰ παράλια.

Τότε ἀκριβῶς ἐκινδύνευσε καὶ ἡ πόλις τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ τῶν κυκλόντων αὐτὴν ἐνόπλων σιφῶν, ὁπότε οἱ κάτοικοι αὐτῆς καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ θὰ ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν αὐτῶν, ἀν ἐγκαίρως δὲν προελάβανε τὴν βεβαίαν ταύτην καταστροφὴν δι' ἀκαταβλήτων προσπαθειῶν ὁ ρέκτης πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Νικόλαος Τσερίπης μετὰ τοῦ ἥρωος Μητροπολίτου Γοηγοῦ. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ νύκτας ἀπὸ 29 Μαΐου καθιστᾷ γνωστὸν εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν θὰ περιῆγε τὰ σχέσεις τῶν δύο Κοινοτήτων εἰς κρίσιμον σημεῖον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀκριβῶς καὶ ὁ κ. Βενιζέ-

λος προέβη εἰς ἀναλόγους δηλώσεις ἀπὸ τοῦ ἐπισημοῦ βήματος τῆς Βουλῆς.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τέλος δι' ἐγγράφου ὑπὸ ἡμερ. 13 Ἰουνίου 1914 γνωστοποιεῖ τὸν διορισμὸν τῶν κ. Α. Δημαρᾶ καὶ Γ. Τσορπατζόγλου ὡς ἀντιπροσώπων αὐτῆς παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ, ἣ ὁποία θὰ ἦ σχολεῖτο εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Θράκης καὶ τοῦ νομοῦ Σμύρνης μέχρι τῶν στενῶν ὡς καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν ἤδη μεταναστευσάντων ἐκατέρωθεν πληθυσμῶν πρὸς ἀμοιβαίαν καὶ ἄμεσον ἐγκατάστασιν τῶν μεταναστῶν εἰς τὰ ἐγκαταλειφθέντα κτήματα καὶ ὀριστικὴν διακανόνισιν τῶν λογαριασμῶν τῶν προκυλλουσῶν ἀποζημιώσεων μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων.

Καὶ οὕτω πᾶσα πλέον ἐλπίς τῶν ἤδη ἐκδιωχθέντων περὶ παλινოსτήσεως αὐτῶν ματαιοῦται. Ἡ ἐπίσημος Ἑλλὰς πρὸ ἀδιεξόδου εὐρεθεῖσα ἠναγκάσθη νὰ υποκύψῃ εἰς τὴν ἀμείλικτον φορὰν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ἀνολάβῃ τὴν μεγίστην τῶν εὐθυνῶν ἀπέναντι τοῦ ἐκδιωχθέντος τῶν ἑστίων τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀναδεχθεῖσα τὴν βαρυστάτην τῶν ὑποχρεώσεων, τὴν ἐγκατάστασιν δὴλον ὅτι καὶ ἀποζημιῶσιν 250 χιλιάδων Ἑλλήνων προσφύγων!

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς περὶ ἀνταλλαγῆς διπλωματικὰς ταύτας ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις, ἡ ἐκρίζωσις τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου οὐδόλως ἐσταμάτησε. Οἱ Τοῦρκοι ἐξοικειωθέντες πλέον ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ φανατισμοῦ τῶν διενήργουν αὐτὸν ἀνεπιφυλάκτως, θέτοντες οὕτω ἐν προφανεῖ κινδύνῳ καὶ τὸν ὑπολειφθέντα Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Ἑλλὰς ἀδυνατοῦσα καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ προστρέξῃ εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων, προβαίνει εἰς νέας αὐθις ὑποχωρήσεις. Ἐπαναφέρει δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ τρητος τοῦ πρὸ πολλοῦ λελυμένου ὑπὲρ αὐτῆς νησιωτικὸν ζήτημα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μεταβαίνει ὁ Ποσθιπουρογὸς κ. Βενιζέλος εἰς Βοηξέλλας.

Τὰ κατόπιν τούτων γεγονότα ἐξελίσσονται ραγδαίως.

Ἡ Αὐστρία κηρύττει τὸν κατὰ τῆς Σερβίας πόλεμον Ἡ μία δὲ κατόπιν τῆς ἄλλης αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις κατέρχονται εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἡ Ἀγγλία ἐπὶ πλέον ἐπαγγέλλεται ὅτι κατέρχεται εἰς τοῦτον χάριν τῶν πειζομένων μικρῶν ἐθνικοτήτων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλὰς φρονοῦσα ὅτι ἐπέστη κατὰ τὴν παγκόσμιον ταύτην σύρραξιν ἡ ἱστορικὴ στιγμή, ὅπως ἐπιδιώξῃ ὀριστικῶς πλέον τὴν λύσιν τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας διαφορῶν, τῆς ἦτοι:

Τὴν ἀδιαφιλονείκητον κατοχὴν τῶν νήσων, τὴν παλιόστησιν τῶν προσφύγων καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν περιουσιῶν τῶν, δέχεται, ὅπως ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε, νὰ συμμετέσχῃ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τούτου πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ πρότασις ταύτης συνέπεσε μὲ τὰ ἐπιπόνους καὶ ἀκάρπους προσπαθείας τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, τεινούσας εἰς τὴν μὴ διατίραξιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ τὸν ἐντοπισμὸν τοῦ πολέμου ἐν Εὐρώπῃ. Ἀνέτοιμοι τ. ἐ. διπλωματικῶς αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τὰ προβλήματα ἅτινα μοιραίως θὰ ἐπήρχοντο διὰ τῆς ἀναμίξεως τῆς Τουρκίας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ βαναλιζόμενα ὅτι ἡ Τουρκία δὲν θὰ ἐκίρνητε τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ἐδίστασαν ὅπως διὰ μιᾶς ἐπιτακτικῆς χειρονομίας θέσωσι τέρμα εἰς τὴν χρονίως ἀνιερὰν Τουρκικὴν ὑπόθεσιν, καὶ οὕτως ἀπώλεσαν μοναδικὴν τότε εὐκαιρίαν, μετ' αὐτῶν δὲ ἀτυχῶς καὶ ἡ Ἑλλὰς. Ἡ Τουρκία τέλος ὑλακούουσα εἰς τὰ νεύματα τῆ Γερμανίας, προκαλεῖ τοὺς συμμάχους καὶ

διατάσσει τὸν στόλον της ὅπως ἐπιληφθῆ τῆς γνωστῆς κατὰ τῆς Ρωσσίας ναυτικῆς ἐκστρατείας, ὁπότε καὶ ἡ Ἄντάντ ἀναγκάζεται νὰ κηρύξῃ τὸν κατ' αὐτῆς πόλεμον.

Ὁ διπλωματικὸς ἀγὼν ὁ διεξαχθεὶς μεταξὺ τῆς Ἄντάντ καὶ τῆς Τουρκίας πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἦτο μέγας, διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς τελευταίας πρὸς τὴν τήρησιν τῆς οὐδετερότητος ἦσαν βαρύτεραι. Δικαίως δὲ τότε εὐρισκόμεθα ἐν ἀγωνίᾳ ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον αἱ Δυνάμεις τῆς Ἄντάντ χάριν τῶν γενικωτέρων συμφερόντων νὰ ἐνδώσωσι.

Αἱ ἐξῆς δὲ ἦσαν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Τουρκίας:

- 1). Ἡ κατάορησις τῶν διομολογήσεων.
- 2). Ἡ μὴ ἀνάμιξις τῶν ξένων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Κράτους.
- 3). Ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν Τουρκίαν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, καὶ
- 4). Ἡ ἀπόδοσις τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου.

Εὐτυχῶς ὅμως αἱ προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν καὶ οὕτω ἡ Τουρκία συνεταύτισε τὴν τύχην της μετὰ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων.

Ἐν ᾧ δὲ πᾶς τις ἠλπίζεν ὅτι κατόπιν τῆς κηρύξεως ταύτης τοῦ πολέμου θὰ ἐπήροχοτο ταχεῖα μεταβολὴ τῶν πραγμάτων, ἐν τούτοις οἱ Σύμμαχοι ἐξηκολούθουν νὰ τηρῶσι ἀπέναντι τῆς Τουρκίας τὴν αὐτὴν ὡς καὶ πρότερον ἐφεκτικότητα καὶ διστακτικότητα, μέχρις ὅτου ἡ Ρωσσία πιεζομένη εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Καυκάσου ὑπέδειξεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1914 τὴν ἀνάγκην μιᾶς ἐκστρατείας ἐν τῇ Μεσογείᾳ πρὸς ἀνακούφισιν καὶ μετριασμόν τῆς Τουρκικῆς πίεσεως.

Ὡς τοιαύτην ἡ Ἀγγλία ἐνέκρινε καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων, τὰ ὁποῖα σημειωτέον ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον οἱ Γερμανικοὶ Στρατιωτικοὶ κύκλοι ἐθεώρουν ἀπόρητα. (*Sir Mallet to Sir Grey September 16 1914*). Κατόπιν δὲ γνωμοδοτήσεως τῶν Ἀγγλῶν Ναυάρχων τὴν 20 Δεκεμβρίου 1914 ὅτι τὰ Στενὰ τῆς Καλλιπόλεως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκπορθηθῶσι καὶ δὴ ἄνευ στρατοῦ καὶ κατόπιν τῆς ἐγκρίσεως τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης ὑπὸ πολεμικῶν Συμβουλίων συγκροτηθέντων ἐν Λονδίῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914 καὶ 15 Ἰανουαρίου 1915, ἀποφασίζεται ἡ ναυτικὴ αὕτη ἐκστρατεία ἣτις καὶ ἤρξε τὴν 5 Φεβρουαρίου 1914.

Ἄτυχῶς ἡ πορεία τῶν πραγμάτων κατέδειξεν ὅτι τὰ Στενὰ τῶν Δαρδανελλίων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπορθηθῶσι, καὶ οὕτω ἡ ναυτικὴ ἐκστρατεία τῆς Καλλιπόλεως μετὰ πολὺμηνον ἀλλ' ἄγονον ἀγῶνα καταλήγει ἄνευ ἀποτελέοματος καὶ ἐγκαταλείπεται πρὸς μεγίστην ἀπογοήτευσιν πάντων.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ